

Terrafolk, večni glasbeni begunci

Pogovor z Danijelom Černetom - Mystico Ustanovni član skupine Terrafolk o koncertnih večerih in vsem, kar jih spremlja

Ob jutrišnjem dnevu človekovi pravic in 25-letnici Amnesty International je zasedba Terrafolk skupaj s Simboličnim orkestrom pripravila dva ekskluzivna koncerta avtorske glasbe. Danes v Prešernovem gledališču Kranj in jutri v Slovenski filharmoniji v Ljubljani. O zasedbi, večeru in sodelovanju z orkestrom smo se pogovarjali z Danijelom Černetom - Mystico, ustanovnim članom skupine Terrafolk.

ZDENKO MATOZ

Z organizacijo Amnesty International ste povezani že dolgo, kajne?

Kot Terrafolk smo prvič nastopili ravno za Amnesty International Slovenija. Torej, lahko bi rekli, da je Amnesty International naša krstna botra. Že večkrat smo podprli njihove akcije.

V prvi postavi ste bili skupaj z Bojanom Cvetrežnikom in Boštjanom Gombacem. Slovenski super trio. Ta 'super' trio oziroma kvartet, z nami je bil še Žiga Golob, je letos spomladi nastopil v mariborskem KGB-ju. Tam smo pred desetimi leti v tej zasedbi večkrat igrali in Doda, šefica KGB-ja, nas je pripravila do tega, da smo se skupaj prepuščili nostalgiji. Upam, da se bodo zvezde še kdaj tako poklopile. Jaz sem zelo užival, baje pa tudi občinstvo. Ostali glasbeniki pa tudi niso izgledali slabe volje.

Že od začetnega obdobja je bila zasedba Terrafolk nagnjena k multikulturnemu pojmovanju

Danijel Černe - Mystico
FOTO ALEŠ ČERNIVEC

glasbe in prepletanju na vitez glasbeno nezdržljivih sestavin. Igrati samo en glasbeni stil ali iz enega kulturnega okolja nam je bilo vedno premalo in preveč dolgočasno. Tudi ko so nas poskušili spraviti v predal *world music*, v katerem je lahko vse in nič, smo si želeli od tam čim prej pobegniti. Smo nekakšni večni glasbeni begunci. Zdad nas najbolj navdušuje, da smo prvič v zgodovini skupine na lestvici slovenskih videospotov, in to z instrumentalno skladbo *Meta Luna*.

Tudi tuje pesmi ste velikokrat predelali zelo avtorsko.

Ja, verjetno je najboljši primer skladba *You Are My Sunshine*, ki jo je na novo aranžiral Bojan Cvetrežnik, produkcijsko za album *Full Circle* pa obdelal Peter Penko. V originalu je to prijazna pesmica, v priredbi pa je postala jezna, temačna in metalna. Kljub temu je izvajala nasmeške na obrazih občinstva. Ko smo pesem izvajali v živo, je 'slemanje' postalo obvezna disciplina našega 'folk' benda, pa tudi občinstvo se nam je rado pridružilo na odru.

Z leti se je povečeval delež avtorske glasbe, verjetno tudi zaradi številnih glasbenikov, ki so bili in so še trajno in občasno povezani z zasedbo Terrafolk.

Osebnost mi je pisanje glasbe enako pomembno kot dihanje. Zato sem bil vedno vesel, da sem lahko preizkušal svoje ideje z glasbeniki v Terrafolku. Smo pa vedno radi povabili k sodelovanju še druge skladatelje aranžerje. Še posebej za koncerte, ki smo jih izvajali s simfoničnimi orkestri ali Simboličnim orkestrom. Tako so kreativnost v repertoar Terrafolka poleg naju z Bojanom prispevali Matija Krečič, Klemen Bračko, Mitja Vrhovnik Smrekar, Izidor Leitinger, Miloš Simič, Neisha in drugi.

Skupina Terrafolk velikokrat deluje kot razsodnik dobrih glasbenikov in preveča ko kolektivni duh, podobno kot recimo Laibach. Moja želja je vedno bila, da bi igral v skupini, ki bi bila kot Rolling Stones. Torej zasedba z trdnim jedrom. Vendar, kot kaže, vsega nikoli ne moreš imeti. Kolektivni duh Terrafolka se pojavlja v valovih in glede na izkušnje je težko napovedati, kateri surfarji se bodo v določeni situaciji znašli na skupnem valu. Pomembno je, da tisti, ki so na valu, surfajo skupaj,

Zasedba Terrafolk pripravila dva ekskluzivna večera avtorske glasbe. FOTO ŽIGA KORITNIK

najprej s srcem in maksimalnim angažiranjem. To je edino pošteno do občinstva in samo tak pristop je po mojem osnovna, da ustvariš nekaj, kar pusti sled ali je omembe vredno.

Čeprav je Bojan Cvetrežnik zapustil Terrafolk, da bi intenzivneje vodil Simbolični orkester, ki deluje že deset let, z njim in z orkestrom pogosto sodelujete.

Z Bojanom sva pri skupini Terrafolk sodelovala dvanajst let. To pusti določene posledice. (smeh) Dobro veš, kako in kje se lahko dopolnjuješ, kar je osnova za sodelovanje. Projekti s Simboličnim orkestrom so omogočali širjenje ustvarjalnosti Terrafolka. Če lahko ustvarjalnost deliš z ustvarjalnimi ljudmi, si že na pol poti do dobrega

rezultata. Mislim, da bova še kdaj kaj uspičila skupaj, pa tudi kaj vsak zase.

Bili ste med prvimi glasbeniki, ki so nastopili s Simfoničnim orkestrom. Kakšna je bistvena razlika med nastopom skupine Terrafolk s spremljevalnim orkestrom ali brez njega?

Sodelovanje s simfoničnimi orkestri (igrali smo s Simfoničnim orkestrom RTV Slovenija in Jenko filharmonijo) je poseben izziv. Mi (bend) se na primer lahko dobivamo in vadimo v gostilni, kar bi bila lahko omejitev za ves simfonični orkester. Vendar, če se je le dalo, smo člani orkestra vedno poskušali 'zvlčiči', da se nam pridružijo po koncertu ali vaji na *jam session*. V Jeni je Bojan celo ponudil, da bo

vsakemu, ki bo prišel, plačal pijačo. Vendar sta prišla samo dva, in to brez instrumentov. RTV orkester ima dosti več takih, ki se tudi v prostem času radi ukvarjajo z glasbo.

Pri delu s simfoničnim orkestrom je nujno treba izhajati iz zapisanega notnega gradiva in je manj prostora za improvizacijo ali nepredvidene stvari na odru. Naši cilji, ko smo se odločili za tovrstno sodelovanje, je bil, da bo imel orkester pomembno funkcijo pri izvedbi posamezne skladbe in ne bo samo za okras. Mogočnost zvoka in zvočne možnosti so zelo velike in inspirativne.

S Simboličnim orkestrom smo hoteli doseči, da bi notno gradivo vsi glasbeniki usvojili tako, da bi ga, kolikor bi se dalo, igrali na pa-

met in bi zasedba dihala skupaj kot skupina. To pomeni, da je interakcija med nastopajočimi ves čas direktna, ne prek notnega zapisa. Igrati v manjši zasedbi je v primerjavi z orkestrom nekakšen mikrokozmos, ki ima svoje zakone, vendar ne bi smelo biti razlike v odnosu do izvedbe ali poslušalcev.

Po dolgem času boste zaigrali z nekdanjim članom.

Ja, po sedmih letih bomo spet zaigrali Bojan, Janez Dovč in jaz na istem odru. Obdobje, ko je igral Jaz v skupini, je vedno bilo razburljivo in zanimivo. Skupaj smo posneli ploščo *Live in Queens Hall*, ki je bila posneta na koncertu na Škotskem v Edinburghu. Najlepša naša koncerta sta bila nedvomno dva razprodana koncerta s

Simfoničnim orkestrom RTV Slovenija v ljubljanskih Križankah. Prepričan sem, da nam bo uspelo prebuditi nekaj starega skupnega duha Terrafolka in nekaj novega, ki izhaja iz rasti vsakega glasbenika.

Kakšen avtorski spored ste pripravili za ta posebna glasbena večera?

Program, ki ga je sestavil Bojan, sloni na naših skladbah, obenem pa je vezan na dogodek. Na sporedu bodo večinoma avtorska dela, ki so del železnega repertoarja Terrafolka in simbolikov, bo pa tudi ena 'svetovna praznoba', če uporabim žargon iz sveta klasične glasbe, glede na to, da igramo tudi v hramu klasične glasbe. Vsekakor bo pestro in valovito.

»Vzgojitelj številnih umetnikov strada!«

Razstava Protest O uporu umetnikov zoper krivice, cenzuro in nasilje

Šest umetniških del, ki so na ogled do sredine decembra na razstavi *Protest* v Centru in Galeriji P74, je nastalo kot akcija upora slovenskih in mednarodnih umetnikov zoper cenzuro, politiko, nasilje, diktat kapitala in delovanje umetniškega trga.

MAJA MEGLA

Kustos razstave **Tadej Pogačar** je protest kot umetniško temo začel raziskovati lani na umetniški rezidenci na ameriškem MIT. Ravno v času, ko so slovenske ulice preplavili protestniki. Zanimalo ga je, zakaj nastane protest in s katerimi metodami ga izrazijo umetniki. Za tokratno razstavo je odbral šest primerov iz domačega okolja, južne in severne Amerike, od katerih vsak govori tudi o času, v katerem je nastal, o njegovem specifičnem družbenem, socialnem in političnem okolju. »To so skorajda učni primeri,« je povedal kustos razstave, ki jo bo v četrtek pospremila še delavnica na temo, kaj protest sploh je in kako ga lahko zasujemo.

Upor za preživetje

Prvo umetniško delo na razstavi je iz leta 1953, ko je France Kralj izvedel protestno akcijo v prostorih stalne zbirke Moderne galerije. Kralj je protestne napise in parole pritrtil na svoje slike in skulpture iz zbirke (»Kdor ubija umetnika, nima pravice do njegovih stvaritev!«, »Star profesor - vzgojitelj številnih umetnikov - stradal!«, ker ni imel priznanega statusa zaslužnega umetnika, zaradi česar se je znašel v resnični eksistenčni stiski. Ob invalidski upokojitvi se je moral ukvarjati z osnovnim preživetjem, statusa za časa življenja tudi ni dobil, temveč so mu ga priznali šele po smrti. »Če bi našli pet najpomembnejših umetnikov v zgodovini slovenske likovne umetnosti, bi bil France Kralj gotovo med njimi,« je poudaril Pogačar. »To sproža vprašanje, kakšen je bil v petdesetih letih odnos do pomembnih nacionalnih umetnikov, če so bili v nekem obdobju člani katoliške inteligence.« Na razstavi so na ogled parole in napisi iz zbirke Moderne galerije.

Deset let kasneje, leta 1966, je nastala drugačna protestna akcija. Takrat je imel Marko Pogačnik serijo treh razstav v Prešernovi hiši z deli, ki so bila za lokalne kulturne oblasti čedalje bolj sporna, zato so mu na tretji razstavi takoj po odprtju dela umaknili. Pogačnik je zato postal direktorju galerije pismo, v katerem je navedel, da bo protestiral zoper umik svojih skulptur na način umetniške akcije, in popisal, kako. Ves čas, ko bo galerija odprta, bo stal na podstavku kot antični kip, oblečen v partijsko uniformo, z napisom okoli vratu: »Razstavljam svoje telo zato, ker ne smem svojih skulptur.« Ravnatelj je pojasnil, da je to njegova pravica, ker gre za javni prostor, zato bo vsakič, ko galerijo odpre, odšel na podstavek in tam stal do zaprtja razstavnih prostorov.

»Verjetno je to prvi performans v slovenski umetnosti, v katerem Marko razloži, da bo svoje skulpture zamenjal s svojim telesom,« je pojasnil Pogačar. »Fizično ga niso mogli odstraniti, temveč so izvedli pritisk na uslužbenca galerije, ki so ga prosili, naj se umakne, če ne, bodo izgubili službo.« Na razstavi so na ogled fotografije in dokumenti iz te akcije.

Upor zoper politiko

Skoraj sočasno, leta 1970, je Antonio Manuel s svojim telesom protestiral proti cenzuri in režimu v Braziliji. To je bil čas vojaškega režima z vi-

soko stopno samocenzure med likovnimi umetniki. »Antonio je bil takrat star 23 let in je postal kasneje eden od pomembnih umetnikov, ki so sooblikovali neoavantgardno v Braziliji, podobno pomemben kot Marko Pogačnik pri nas.« Takrat so pripravljali pregledno razstavo brazilске umetniške produkcije tistega leta v Muzeju moderne umetnosti v Rio de Janeiru. Umetniki so poslali ljalji svoje predloge, tudi Manuel, ki je ponudil, da bo razstavil samega sebe.

To je bilo v nasprotju s pravili, žirija je imela težave tudi z avtorstvom njegovega dela. Odgovoril je, da naj, če bo zmagal, predajo nagrado njegovemu očetu kot avtorju njegovega telesa. Žirija je njegovo delo odklonila, po Rio se je razvedelo o dogodku in na odprtju so o tem vsi govorili, zato se je Manuel na kriilih navdušenja impulzivno sselkel, stekel v tretje nadstropje muzeja in od tam pozdravljal ljudi. »Če akcija ne bi imela izjemnega odziva v medijih in ne bi sprožila tako razvijene javne razprave, kot jo je, bi bila spregledana in bi izpadla kot ekscens. Spodbudila pa je široko debato o cenzuri. Po odprtju so muzej zaprti, akcija pa je postala simbol in pomemben mejnik v debati o politični situaciji v državi.« Dokumentirana je kot fotografija, ki je na ogled na razstavi.

Zoper nasilje in kapital

Na razstavi je še nekaj del Marka Pogačnika, arhiv *Tribune* in film Naška

Križnarja. Kot grafični urednik *Tribune* je Pogačnik naredil nekaj stripov proti vojni v Vietnamu in leta 1966 oblikoval naslovno s svastiko, na krakih katere piše »US Army«. Če bi danes kdo naredil takšno skico in plakat, bi imel hude težave, so menili obiskovalci na odprtju. Tem primerom je dodan še film Naška Križnarja, ki je dokumentiral akcije Marka Pogačnika v podhodu Kazine. Tam je vsak teden na steno nalepil papir, nanj narisal strip s slogani in ga čez teden dni zamenjal z novim. Vsi so bili ustvarjeni proti ameriški intervenciji v Vietnamu.

Proti neki drugi intervenciji v Ameriki je leta 2010 nastalo videodelo Petra Walsha. Ta se je odzval na županovo uredbo, ki je prepovedovala ulično portretiranje, torej delo profesionalnih umetnikov v newyorških javnih parkih. Njihova dela so označili celo za nevredna in njih same za klošarje. V triletnem projektu se je Walsh srečeval s temi umetniki, zbral njihove zgodbe, jih posnel z videokamero in medtem ko so oni portretirali njega, je sam naredil njihov portret. Pogosto so bili to univerzitetno šolani ljudje, nekateri med njimi tudi profesorji, ki so zbežali iz držav tretjega sveta. Kot risar je bil navdušen nad njihovo hitrostjo in natančnostjo in se spraševal o ekonomiji ustvarjanja, o razlogih njihovih nizkih cen v parku in noro višjih cenah umetnikov v bližnjih galerijah predela Chelsea. Na razstavi so na ogled videoizseki iz pogovorov.

Ekonomije in žrtve tranzicije se je lotil tudi makedonski umetnik Sašo Stanoković v videoprojektu, ki je potekal med leti 2007 in 2012, ko se je okoli tri tisoč delavcev, ki so po petindvajsetih letih dela ostali brez pravic, za leto dni utaborilo v parku nasproti ministrstva za delo v Skopju in protestiralo, tam živelo, spalo in bivalo. Serija dokumentira solidarnost protestnikov in hkrati slepe poti socialne in družbene transformacije tranzicijske družbe. Na ogled so videoposnetki njihovega dnevnega življenja v taboru.

Vsekakor gre za razstavo, ki odpira vrsto aktualnih vprašanj, hkrati pa na primerih pokaže ustvarjalno moč posameznika v boju za človekovo dostojanstvo in duhovno svobodo.

OCENJUJEMO

Gledališče

Andrej E. Skubic: Pavla nad prepadom
Slovensko mladinsko gledališče

★★★★★

Malo manj kot uro in pol trajajoča uprizoritev *Pavla nad prepadom* je vsak teden na steno nalepil papir, nanj narisal strip s slogani in ga čez teden dni zamenjal z novim. Vsi so bili ustvarjeni proti ameriški intervenciji v Vietnamu. Proti neki drugi intervenciji v Ameriki je leta 2010 nastalo videodelo Petra Walsha. Ta se je odzval na županovo uredbo, ki je prepovedovala ulično portretiranje, torej delo profesionalnih umetnikov v newyorških javnih parkih. Njihova dela so označili celo za nevredna in njih same za klošarje. V triletnem projektu se je Walsh srečeval s temi umetniki, zbral njihove zgodbe, jih posnel z videokamero in medtem ko so oni portretirali njega, je sam naredil njihov portret. Pogosto so bili to univerzitetno šolani ljudje, nekateri med njimi tudi profesorji, ki so zbežali iz držav tretjega sveta. Kot risar je bil navdušen nad njihovo hitrostjo in natančnostjo in se spraševal o ekonomiji ustvarjanja, o razlogih njihovih nizkih cen v parku in noro višjih cenah umetnikov v bližnjih galerijah predela Chelsea. Na razstavi so na ogled videoizseki iz pogovorov.

DELO VSAKO SREDO

Delo in dom

Matjaž Pograjc se skupaj z igralsko zasedbo (Maruša Oblak, Katarina Stegnar, Barbara Ribnikar, Primož Bezjak, Uroš Kaurin, Boris Kos in Blaž Šef) v ta dokumentarni prezer - prav toliko kot pomembne tudi pozabljene - zgodovinske figure slovenskega športa in kulture zažene z vso silovitostjo uprizorjanja, ki želi na oder prenesti tako nevzdržen napor kot neizmerno lepoto alpinizma. Če na eni strani režija z zahtevno plezalsko koreografijo (po scenografiji Tomaža Štrucla) podvrže izvajalce tako rekoč popolni (telesni) identifikaciji, jih na drugi sočasno v že skoraj igri maniri vnaša v polje stripovske fikcije (ilustracije Nine Bric, animacija Gregorja Baloga). Spoj sproži večplasten učinek - ta komentira sam avdiovizualni medij (in posredno filmsko kariero Jesihove), medtem ko na perceptivski ravni dosledno vzdržuje duhovite izstopne ob sicer nadvse resni dokumentarni obravnavi. Vnosom razdrobljenih montažnih postopkov v tej uprizoritvi kar ni videti konca: tekstopisec jih vpisuje na ravni hipnih časovnih (od mlade do ostarele Pavle), tematskih (od šikaniranja znotraj filmske skupnosti do alpinističnih tisk) in prostorskih premikov (od gorske stene do sodnih zaslišanj),

režiser pa v naloganju raznolikih žanrskih strategij in redefinicij igralskega telesa. Vsa ta nakopičenost elementov se po zaslugi izčiščene artiklacijske in izdelane gibalne ekspresivnosti celotne gibalne zasedbe izbrusi v jasno in dinamično biografsko potovanje. *Pavla nad prepadom* seveda ni le intimno retrospektivna zgodba o veličini Jesihove, kritično, a ne enosmerno očitajoče (kar je vsekakor sporočilna odlika uprizoritve) razprta tudi našo lastno zgodovinsko sliko, do katere imamo še danes nerazčiščena stališča do nekdanjih narodnih (nemško-slovenskih) navzkrižij, političnih zarat in spolne diskriminacije ter se namesto prevretenega problematiziranja odločamo za njihovo varno pometanje pod preprogo. Znotraj tako čvrste igralsko-kolektivne pripadnosti je nehalno omenjati izstopajoče, toda nemožeje je spregledati izvrstno profilirano, analitično in nepopustljivo vlogo Katarine Stegnar kot Pavle, ki z vso organskosti ugame protagonistinke zagonevni značaj, natrpan z enormno količino trme, zajedljivosti, obsedenosti in trdožive vztrajnosti, ki jih igralka - tako se zdi - toliko ponotranji, da ji jih ni treba več inscenirati. **ZALA DOBOVŠEK**

MINI SMO MINI

RAZVESELITE SVOJE MALČKE MALO DRUGAČE!
Podarite jim nepozaben dan - za dodatno otroško veselje po predstavi pa bo poskrbel dedek Mráz.

DECEMBRA V MINI TEATRU KAR 10 OTROŠKIH PREDSTAV Z OBISKOM DEDKA MRÁZA!

Pekarna Mišmaš, Volk in kozlički, Trije prašički, Morrison in Štirje letni časi, Obuti maček, Saprarniška 2 - Saprarniška sreča, ter Sneguljčica in Zlobi kralj kar dvakrat

Ne pozabite prinesiti s seboj darila, s katerim bo dedek Mráz lahko razveselil vašega malčka.

Več na www.mini-teater-ljubljana.si

MINI TEATER LJUBLJANA - KRŽEVNŠKA 1 BIL LJUBLJANSKI GRAD